Із збірки "В ПОТІ ЧОЛА"
(1928-1929)

Ветеранові цегли і вапна — людині,
що не прочитала навіть свого пашпорта зроду,—
цю книгу з любов'ю присвячує с и н.

ВСТУП

Мале дівча, моя босенька музо!
Прийди, як тінь, і васильковий цвіт
Твоїх очей на руку заскарузлу
Зрони замислено...
Привіт Тобі, привіт!
Щодня й щовечора, у праці й на дозвіллі,
Мов корабель хисткий за радісний маяк
Над океанами, отак тримаюсь я
За усміх милий у своїм запіллі.

От і тепер, перо у піт вмочивши —
В живицю людську,— в морі суєти
Дивлюсь на Тебе... Хай прибій колише.—
Благослови!Даруй усмішку лише,
Як промінь золотий.
Химерні рими і слова прості,
Але з Тобою ми хоч ветхе й не оновим,
Зате й нового на старім хресті
Не розпнемо. Нам лиш перебрести
Ось море це й згадать забутих словом.

Ні "Ах", ні "Ох" — ці терміни поетів,
Здобутки всі останніх двох епох —
Не нам визбирувать — "емоції" підперти...
Ба, їм ще не три чисниці до смерти!
Пан скепсис?!

Прошу!
Місця тут на двох.

Мале дівча, моя свавільна музо!
Коли на п і т ми рим не доберем,
То не надінемо і машкари лакузи
І козирем, як тим бубновим тузом,
Не вдарим "димарем".

Димар для нас — то лиш ікс метрів цегли
Та ігрек диму — сизий-сизий дим!
Ніхто ще молодости, шлункові підлеглий,
З охоти власної не заряджав туди.
У простім одязі, без вигадки й мінору
І без мажору, боса, по землі
Неси ж свою задумливу покору,
І прапор радости, піднятий просто д'горі,
І спокій на чолі...
Що? Не "сучасно"?! Може.
Припахає
Десь пасеїзмом*? Хтось візьме на "го"?
Нехай і так. Але для Тебе, знаю,
Навіть екструкції* премудрі загинає
Пророк Семенко со апостоли його.
Мале дівча, моя босенька музо!
Мов Суламіт біблійна на жнива,—
Замурзана,
у сонці,
як жива,
Йдучи до черги десь, склади в усмішку профіль.

МУЛЯРІ

І

Ридає бас, немов орган в костелі...
Над капітелями комахи — мулярі,

Аж ген-ге-ен в колисці угорі
Розводять письмена щітками в видноколі.

Пісок і вапно... Клей... Ультрамарин...
І співи, мов псалми на мові Зороастра...
А на підлозі краплі алябастру,
По стінах — золото цитрин.

Могутня арфа струнами гуде.
В барвисті шиби вдерлося до храму
Сліпуче сонце
й в хмарах тиміаму
По вівтарях навшпиньки йде.

Ридає бас — старий псалми розводить:
"...Циганка десь заплакана ішла..."
Солоний піт
з корявого чола
Біжить,
спиняється
і висиха, як сода,
У зморшках-коліях. Важкий солоний піт!
Що перед ним людська мізерна мова?!
Що перед ним і "материне" слово,
Хоч би й у вівтарі обронене до плит
Холодних і німих?!.
Від вапна плями долі...
Над капітелями комахи — мулярі
Аж ген-ге-ен в колисці угорі
Розводять письмена щітками в видноколі,

Дієзи ставлять в соняшні ключі,
Торкають сміхом соняшні мечі,—

Цибулі з'ївши, курять і піють.
У храм чужий прийшли із власним богом
Й щітками довгими розводять по чертогах
Над вівтарем чужим
релігію свою.

II

Премудрий Ра — Єгипту божество,—
Як в африканській спаленій пустелі,
В ультрамариновій, аж зсиза-синій стелі
З зеніту звис розпеченим єством.

Що бачить він — обкрадений чабан?
Чого націлився, немов орел на птаху?
Може, побачив древнього феллаха?
Може,— засипаний пісками караван?..

О, ні! В півдні старий премудрий Ра,
Щодня забрівши в синь ту неозорну
І із землі зробивши лазню, горно,
На цятку на маленьку позира:

На риштуванні в вапні і піску,
З цеглинок кладучи дванадцяту пілястру,
Двадцяту тисячу беручи по вершку,
Там, вигинаючи "Ліщиноньку" струнку,
Комахи мружаться на предка Зороастра.
Превражі скептики! І скільки не печи,—
Лише співають, цеглу кладучи.

* * *

Рука, мов ріпа, чорна і шорстка.
Лице солоним поливом залите,
Перемережане, поїдене, порите
Лице в найстаршого робітника.

Цигарка на губі і жил вузли на скронях.
Аж скаче щебень... Над залізняком,
Мов келепом, правує молотком
І витирає піт вершком долоні.

Цеглина к цеглі. Тисяча к другій...
Дзвенить... Гуде... Скрегоче... Дзвонить знову.
Аж наче кубики лаштуються самі!

І виростає велетень німий,
Мов сфінкс задуманий, чіткий і загадковий

Простяг пілястри. Рій стрімких колон
Наставив в небо. В шумі стан спружинив
І вищірився міліоном тонн
Рудої цегли...
Чим не Вавилон?!? —
Колючий, мов їжак, і ладний, як машина.

У кожній лінії проглядує душа,
Чуття і мисль. Деталь — то ж епопея!
Коли б отак поети у віршах...
Коли б хоч трішки у моїх віршах
Того вогню й майстерності тієї!

Рука, як ріпа, чорна і шорстка.
І піт шорсткий склепить, мурує очі.
Сердечний стукіт — стукіт молотка,
А лиця — ніби тесані з кілка:

Нічого не пече, не мучить і не смокче.
Стікає час... Що день — то далі в ход.
Що мить — то ближче до якоїсь цілі.
Якої?..
Гей, верстай там! Примодлуй!!
Розводь!!
Тягни!!! —
Й зовсім байдуже, що до тіла
Прилипло рам'я*. Думи не для них,
Як не для них цей дім. Для кого?..
Для "народу",
А може,— для негідника, для ката нагорода,
А може,— храм для "геніїв",
А може,— дім "святих"...

...Феллах в пустелі?
Чи вітрило на морях?!
Та то ж вони, що десь ще з Атлаг
Споконвіків складають піраміди
Й хороми
Фараонам і царям!

* * *

На риштуванні
в вапні і піску,
З цеглинок кладучи стонадцяту пілястру,
Трисоту тисячу беручи по вершку,
Там вигинаючи "Ліщиноньку" струнку,
Комахи мружаться на предка Зороастра.

Рожевий вечір зорю протрубив.
На риштування злізли сиві тіні,
І в ніжнім, в золотому павутинні
Забився втоми птах...

І молоток одбив,
Одстукав шабаш малиновим дзвоном.
Затихли скреготи. Струснулись фартухи.

Опорки від рудавої трухи
Геть розвантажились.
І вщух весь шум з розгону.

Пекло їх сонце, і періщив град,
Тріпав норд-ост, сліпили хмари пилу...
І, не зломивши комашину силу,
Премудрий Ра за мур містичних гряд
Склонив чоло.
Прочах і жар спроквола.

Тоді,
Обтерши фартухом незграбні клешні-руки,
В маруднім одягу, з лицем, як у марюки,
По шабаші
Незламні злазять долі.

І, знизу глянувши на діло рук своїх,
Десь ту чи ту навівши корективу
І не дивуючись на витворене диво,
В спокійній гордості рушають...
Слід по них
Розквітнув піснею. Гайнули звуки низом
Ген-ген до обрію...
А вже аж на мосту,
Урвавши пісню посередині просту,
Зняли розмову про фактуру, про карнизи...

Рожева сутінь... Сміх... І дотепи, й резони..,
А з-за лісів, з-за золотої зони
Ступає ніч.

III

Мале дівча,
вже й Ти з черги додому!
Несеш фунт солі? Музо ж Ти моя!
Де ж Ти була? А тут без Тебе я
Воюю з римами, нудними, як солома.

До кого вдатися і в кого попросить?
Слова оті — то не слова, полова,
Мовляв мудрець,— й вогонь в одежі слова
Не вартий шеляга. І це в такі часи!!

Що гнеш отак, а гнеться не туди.
Чи так й тобі у черзі таланило?
Немає блиску, і немає сили,
Одна нудьга... Ти більше не ходи!

Може, удвох не так тяжка робота.
Ми їх і цеглою, й піском, оті слова!..
І, бреше,— заблищить фактура, мов жива!
Уже ж підгоним ми той блиск до блиску поту.

Іди ж — спочинь. Глянь — місяць сріблить чоло.
Поплив сосновий дим і пахне, як смола...
То мати вже з поденщини прийшла.
Неси ж
фунт
солі.

IV

Всю ніч листав я душі мудреців,
Натомлений за день, шукаючи розради
В анналах вічності.
У стосах папірців,
В томах важких шукав я манівців
До тої істини, до зачарованого саду.

Постала в чергу сумнівів орда,
Мов знаків запитання безконечна рота...
Шукаю... Нишпорю... Та ні маленького ж сліда!
Хоч би манюнька істина! Хоч тінь її бліда.
Воістину —
Тяжка робота!

А думка б'ється...
Вчора в суєті,
"Плебей", з "плебеями" ступивши за арену
По шабаші, я ж обіцяв знайти
І взавтра істину велику проекти
Бодай з наближенням до правди хоч на частку енну.

Вібрує думка. Кліпа каганець.
Його поставив я, щоб не показно людям,—
Щоб не спитали, що я тут сную?
Чого "чинам" десь спати не даю?

Порядок нехтую?.. І "голову на блюді"
До ніг закону, щоб не понесли
Жерці його...
Гей, істино крилата!
У безконечних і чітких трактатах
Лише кінці, лише вузли...

А ніч, як вічність,— темна і невірна.
Настане день — і знову... Й знаю я:
Лиш смерть загатить цю бездонну прірву!..
Чого ж ти нудишся, м'ятежна, непокірна
Душе моя!?

Гниють пергамени, і тліють в них слова.
Застиглий розум опада, як порох,
Від дотику...
Смішний, смішний дивак!
Таж ось де істина:
Премудрість найнова,

То — сто раз
Стоптаний опорок.

Дійшовши висновку, свій каганець задуй,
Порозганяй питання і томи розкидай...

В ранковім присмерку хтось ходить вже сновидий,
Хтось брязкає і тупає... Когось ведуть...
Та ні ж,
то на роботу йдуть!
Пора
й мені.

БОНДАР

Усеньку ніч дражнив фуганок пилку.
Усеньку ніч вовтузивсь і шумів,
Серед глухої тишини гримів
І стукав бондар.
А в кущах сопілку
Цвіркун приладжував — пілікав і німів.

Старезний бондар над старим варстатом.
Коли він спить? —
і вдень, і уночі
На діжку набиває обручі,
І стугонить луна розгонисто з розкатом.

Немов тарган, ворожить гасничок...
Пуката крапля просто в окуляри
З брови націлилась... Та тільки рух пучок —
І вже на лобі пара шкляночок,
І знов удар пристукує удари.

В бондарні тирса, клепка й обручі,
Струмент на стінах — долота й фуганки,
Тут і пилки, і свердла, і киянки,
Сокира й струг... Ще й олівець стирчить,
Мов спис, за вухом...
Серед цього всього —
Він сам, а з ним — крім старости, нікого.

Настане день — фуганок дражнить пилку...
В зубах рогіз, на лисині стружки,
І "х-хе!" за кожним розмахом руки,
І стрекіт ластівки... І тільки.

В десятку восьмому достукує кінці.
Чоло круте блищить, як мармурове,
Роздума лагідна ворушить сиві брови
І квітне спокій на лиці.

До клепки клепку, день до дня пригонить.
Рука мозоляста щілини затика,
Ще й обручем збива під висвист молотка,
Ще й вичистить, потіючи, неначе ту ікону.

Кінчить і знову...
Теше мовчки дід.
Рогіз вправляє. Струже. Крутить. Стука...
Тужити ніколи, як ніколи й радіть.
І тільки інколи у сивій бороді
Заграє усмішка,
як прибіжить онука.

РАТАЙ

Блискітки, блискітки перламутрові
На мусянжовім і на чорнім рельєфах ріль.
Перевертаються скиби важкі, одкраяні,
Перевертаються брили на безліч миль.

Монументальний і покарбований,
Вростаючи ходою в глибінь землі,
Налягає він на чепіги на ковані —
Перевертає навзнак нашарування літ.

І блищать вони потом, масні, миготять
І дихають в небо хвилюючим маривом;
Оази легенд повстають з небуття,
І думи ідуть голубими отарами.

Потом живим і солоним покроплені,
Здивовані очі тисячоліть
Відкрились і дивляться у мерехтливий зеніт –
Дивляться: звідки ті краплі розтоплені?
Кроком тяжким, мозолясті і бронзові —
(Ось вони, ті, що прийшли розбудить!) —
Сурганяться цугом сюди і туди,
З'єднані однією занозою.

І парує земля під зливою соняшною,
Парують воли, і парує хребет,
А хтось піснею, ще й розгонистою,
Заливається "соб" і "сабе".

А хтось піснею променистою
Вже мерщій засіває поля...
У зеніті сонце, як сокіл, кружля,
У зеніті гуготить золота юла,
Гуготить над земною колискою.

Блискітки, блискітки — мерехтіння радості,
Перламутровий сміх замурзаних дитинчат,—
Ген дріботять вони маривом і кричать,
Щоб воду й потіху швиденько і влад нести.

Ходять тополі-дівчата оазами,
Щастя прийдешнього замріяні матері...
Їм це! Для них це і сонце вгорі,
І потом заходяться зморшки старі,
І риплять круторогі ярмом і в'язами.

Частки від цілого, мокрі і бронзові,
Змінювані вічно й ті самі завжди,—
Сурганяться цугом сюди і туди,
З'єднані однією занозою.

М'язами, в'язами, руками, як клешнями,
Хребтом і грудима викрапуючи піт,
Перевертають решткі тисячоліть,
Щоб в минуле засіяти зерна прийдешнього.

Тисячі тонн на мільйони обернуть,
Вкриють простори скибами ріль

І поспіль засіють у чорну купіль
Блискітки поту і зерна.

В творчому патосі вічних запліднень,
Народження, розквіту і умирань
Засіють вони і потужну рань,
І старість спокійну, і дужий південь.

Щоб цвіли поля, щоб пишались сади.
Щоб радість дзвеніла містами і селами.
Щоб котилися щедро навантажені поїзди.
Щоб пишалась, як мати, Земля завжди
Квітами й дітьми веселими.

Частки від цілого, мокрі і бронзові,
Кільця злютованого* ланцюга!..
А над ними сонце, як сокіл, шуга,
З'єднуючи дні золотою занозою.

Блискітки, блискітки — мерехтіння радості
На бронзовім і на чорнім рельєфах ріль.
Перевертаються скиби важкі, одкраяні,
Перевертаються брили на безліч миль.

Монументальний і покарбований,
Вростаючи ходою в глибінь землі,
Налягає В і н
на чепіги
на ковані,
Налягає грудима,
Налягає воловими —
Перевертає навзнак нашарування літ.

1929

ГОДИННИКАР

I

На циферблаті чорний вус
Пасе і лічить древні цифри,
Повзе розмірено по шифру,
Чита шифр вічности комусь.
На циферблаті чорний вус...

Хвилини-дні, години-роки,
Узявши спокій за девіз,
Стальний і строгий механізм
Невтомно мірить рівним кроком.

Хвилини-дні! Хвилини-дні!..
Стальний і строгий механізм.

То ж неминучість над стіною
Ворушить чорною бровою,
І рух її — то клич з тобою,
І спокій — то її девіз.

Хвилини-дні... Хвилини-дні...
Не квапсь й на йоту, ані-ні!..

II

Монокль у цинковій оправі,
Брова підперта під чоло.
Чоло спітніле над столом,
І в камінцях дрібні заграви —

Мініатюрний відблиск сонця...
В чотирикутнику віконця
Над алюмінієм дошки
Чаклують порухи руки.

Там шруби, шрубики і шайби,
Пружини, скельця, циферблят,
Складна система коліщат —
Такі малі, що "Пф-ф!" — й шукай би.

А під моноклем штука ця:
Під пильним поглядом мистця
Рушій, не товщий павутини,—
Душа майбутньої машини.

Над алюмінієм дошки
Чаклують порухи руки.

...До шайби — шайбу, шруб до шруба,
Деталь к деталю, зуб — до зуба
Пригонять, правлять день у день,
Аж поки зрушить і піде,
Аж поки зрушить, ставши руба.

І буде бити в тишині
Напроти серця на стіні.

Він буде бити без упину
Із серцем майстра візаві,
Як пульс, як думка в голові,
І десь йому ж, злічивши вік,
Проб'є "дванадцяту годину".

Хвилини-дні, хвилини-дні...
Стальний і строгий механізм...
То ж неминучість над стіною
Ворушить чорною бровою.
І рух її —
то клич з собою.
І спокій —
то її девіз.
1928

МАЛЯР

Охра, синь і зелень,
умбра* і білило,
А в крайках лисніє, як єдваб, кармін...
Майстер, як альхемік, мрійний і похилий,
Гейби з Чинквеченто**, ніби з Риму він.

До простих віконниць додає охоти,—
Ожива соснина від його руки.
Чим він не да Вінчі? не Буонарроті?
Майстер з Чинквеченто, з глибини віків?

Може, й не палітра, може, то цеберка,
Може, і не пензель — щітка то проста,
Але й за об'єкта ж хата, а не церква!
Але ж і епоха — не така, як та.

Мрійників-естетів — це ж їх покоробить.
Тільки й Ми естети, Ми — "раби малі"!
А чи наше серце не тієї проби?
А чи наші фарби не з тії землі?

Відбирають очі, потішають серце
Ромби і квадрати, квіти й голуби,
Півники тональні,
лінії спектральні,
Мрійно-пасторальні,
ніжно-голубі.

Ходять перехожі, сходяться юрбою:
Угорі мигають пензлі, як мечі.
Майстре!
Феб з Тобою!
Сонце над тобою!
Подих під тобою
сотень глядачів!..

Охра, синь і зелень, умбра і білило,
А в крайках лисніє, як єдваб, кармін...
Майстер, як альхемік, мрійний і похилий,
Гей би з Чинквеченто,
ніби з Риму він.

ШВАЧКА

Проснувалось сонечко крізь ігольне вушко
І лягає лиштвою в хрестики й хрести...
Дівчина замріяна, дівчина-манушка***
Умудрилась в вушко всесвіт протягти.

Синіми спіралями, барвами-кольорами
Ходить-ходить хвилями втіха, як вино.
Перстень і наперсток чіткими переборами
Промінь пересріблює крізь мале вікно.

Над дивною ношею золотою прошвою,
Срібною порошею квітнуть пелюстки.
Усмішкою дальньою, згадкою хорошою
Поснувались втомлені помахи руки.

Ой, летять два соколи з зорями високими,
Ой, летять закохані через дивний сад,—
Зачепили крильцями гей налитий соками,
Як уста закохані, спілий виноград...

Опадають промені золотою прошвою...
Срібною порошею квітнуть пелюстки...

Усмішкою дальньою, згадкою хорошою
Поснувались втомлені помахи руки.

А навшпиньки легінь десь — і тріпоче листом, —
Ніби гість здивований, дивиться здаля
На підкову чорну,
і на разок намиста,
На дівча убоге, як на доньку короля.

З ранку і до вечора... і доки буде сила...
На чужому-людському — то ж моя печать!
Дум безкраїх нитку утома одкусила,—
Не впіймати кінчики, нитку не стачать.

1928

полільниці

І. ДЕНЬ

Над економією дим і дзвін кувадла.
Кавчить десь звід (підмазали б хоч би!).
У синім мариві лелека й голуби.
Та на гноїщі десь гризуться пси над падлом.
Нудьга розпучлива...
Ах, хто ж там зачина?!
У кого ще на спів стає снаги і мочі?!
То десь з плантації дзвенять пісні дівочі,
І котиться,
і губиться луна.

***

Утома... Спрага...
В сяйві феєричнім
Скородять тишину розпечені ножі...
Понад плантацією марево біжить
Химерне, як фантазія, хистке, пасеїстичне.

Серед плантації,
Схилившись на сапу,
Зломившись надвоє, пучками землю мірять...
То ж журавлі — ключами десь у вирій!
То ж білі птахи — в безконечну путь!

Крилом вимахують... Курличуть... Жебонять.
Й ніяк не здіймуться. Занурюються ноги
В гарячу землю. У тенетах дня
Гарячим оливом наллялись і дзвенять
Чоло і скроні, й лізуть "очі рогом".

Зломившись надвоє, шарують* буряки —
Пучками в бур'янах воюють за культуру...
А хтось розпечені їм сипле копійки.

Набряклі губи, репані такі,
Зовсім про інше мріють-мріють здуру.

Свавільне серце, гей би чайка та,
Зривається на крила й десь замчати хоче...
Жагучий вітерець торкає стан дівочий,
Цілує нецілювані уста.

І ходить-ходить марево-омана,
Немов дівоче щастя по землі,
І ходить-ходить десь фата-моргана,—
Замріяна дівчина синім ланом,—
І кане у розпеченій імлі...

Утома...
Спражище...
Ах, хто ж там зачина!?
У кого ще на спів стає снаги і мочі!?!
То десь з плянтації дзвенять пісні дівочі,
І котиться
і губиться луна.

II. ВЕЧІР

Чорні коси, сірі очі,
Синя хустка на плече...
В смаглі лиця, скільки мочі,
Вітер крилами січе.

Вітер скаче. Вітер пада.
Вітер свище — завмира,
Закаблуком в землю садить
Посередині двора,—

Посередині. По краю.
Скісно! Навхрест... Гех! — на зло.
Бинда** в'ється, залітає,
Бинда пада на чоло.

Ех, ти, бинда! Ех, ти, вечір!
Хто перечить?! — Це моє!

Бас виводить — не перечить,
Альт шаліє — додає.

Розгулялася голота.
День батрачила як стій,
Заливало море поту
День розтрачений, пустий.

Але вечір, але вечір...
Хто перечить? — Постривай!
Не зломила втома плечі.
Не присікуйся ж давай.

Попереду цвіт-дівчина,
Цвіт-дівчина майорить,
Цвіт-дівчина, як пружина,
Верховодить і дзвенить.

День стриміли по обніжках —
Присихав к спині живіт.
Гех, дівчата — сироїжки —
Босоніжки — маків цвіт!

А чи нам тужить і скніти?
А чи нам у гріб пора?!

Умліває вітер-вітер
Посередині двора.

Двір завихрило до краю,
Пелюстками замело.
Бинда в'ється — залітає —
Бинда пада на чоло.
Ех, ти, бинда! Ех, ти, вечір!
Хто перечить?! — Це м о є!..
Бас виводить — не перечить,
Альт шаліє — додає.

Ні, не нам тужить і скніти,
І не нам у гріб пора!

Крутить вихор сміх і квіти
Посередині двора.

Верховодить цвіт-дівчина,
Цвіт-дівчина голуба,
І тримає намистину
В нецілованих губах.

Бубон садить в землю лихом.
Скрипка ріже — витина!..
Наглядач позбувся пихи,
Практикант позбувся сна.

А дівчина, як пружина,
Манить помахом руки...
Вечір мрійний,
вечір синій,
Вечір чортовий такий!..
.....

У музик совіють очі.
Ніч пройшла далеку путь.
"Грай, юначе, рештку ночі!
Нам часиночку б заснуть.

Грай, юначе! прийде ранок —
Прийде... Грай же, сатана!" —
Та доходить краю танок...
І втомилася луна.

Блідне бинда пурпурова.
Ніч роняє пелюстки.
Впала місяця підкова.
Щезла зірка — будь здорова! —
Лиш дівчина чорноброва
Ще трима її таки.

І затих охриплий бубон.
Галас нехотя завмер.
Відголоском квітнуть губи
В морі тіней і химер.

Зупинилась цвіт-дівчина;
Зупинилась як була.
Синім помахом хустини
Розвіталася... Пішла...

І киває, і сміється,
Мріє помахом руки.
За спиною бинда в'ється
На бараки, на ставки.

Там коротка мить спочину,
Там праматінка верба

Берегтиме намистину
В нецілованих губах.

Зникла бинда пурпурова.
Не поверне,— не кивай...
Будь здорова...
Будь здорова...
Будь здорова,— прощавай!
Будь здорова,
чорноброва!
Будь здорова —
Прощавай.

1928

САНДРО БОТТІЧЕЛЛІ

Розписуючи семафор,—
Не "Комункультівський", а просто так, в пустелі,
І не в пустелі, а між небом і піском,—
На стовбур нагвинтивши пару ком,
Висить кирпатий Сандро Боттічеллі
З квачем в зубах...
Не Боттічеллі, ні!
Експрес часу завіз десь флорентійця
Ген-ген далеко! Пензель бородою
Заріс давно,— згрубів, та не заскнів! —
Карміном розчиняючи пісні,
В новім порядку ниже їх на німб новий цей.

Надхненний майстер піт стира з лиця.
У спектрі соняшнім, як хмарка у етері,
Задуманий пливе на манівцях

І про босеньку музу мріє без кінця,
Немов про Беатріче той Алігієрі.

Примружив око — щось у спектрі зорить
І посміхається... І мріє... І свистить...
Пливе до н е ї через всі світи,
Як та хмаринка ген у синє море.

На німб новий старі пісні снує
І на експрес згори час од часу плює.
Вібрує спектр. Мандрує блік по виду,
Торкає за мозоль на жилавій руці...
І оживає семафор на перехресті манівців,
Немов рука
богині Немезіди.
Летить експрес десь. Поспішає. Кличе.
Діставши дозволу, жене крізь всенький світ...
Кирпатий Сандро, взявши твір у вічі,
Складає гімн босенькій Беатріче,—
З експресом шле
надхненниці привіт.
1928

ШАХТАР

З скульптур Меньє, а чи з полотен Крена,—
В квадратах м'яз і з ліхтарем в руці,—
Ходою вікінгіа підземних манівців
Ступає В І Н...
Не гладіатор на арену,
Не боксобор і не фігляр юрби,—
Він — так собі,
Король землі з тризубом кайла в жмені.
Король. І все...
В квадратах м'яз і сірий.

Без блазнів, і вельмож, і без громохких слів,
У лабіринтах, в нетрищах Землі
Під брилами епох десь гасить люльку миру.

І слухає, як вічність з сталактитів
Поволі скапує і сталагмитами стає —
Невпинне перевтілення своє
Поволі здійснює
і творить дивні міти.

Гей слухає... В химерний смерті храм
Прийшов непроханий, в мільйоноліть нірвану,-
І серце буряне, життям і сонцем п'яне,
Товчеться в тишині зі смертю сам на сам.

Іде, як маятник, у нетрищах Землі,
Що мчить десь, мов юла, піщинкою малою...
І обертається разом з тію юлою,
І іскри соняшні розбризкує в імлі.

Мовчання чорне. Пантеон віків.
Огонь, і кров, і цвіт, і м'язи, й силу
Мільйонів поколінь — в суцільні брили
Часом спресовано, і кожен з них, як шків
Під пасом вічности, лисніє потом з пилу.

Все, що жило,— уже не зацвіте.
Все, що цвіло,— старі не верне шати.
У чорних брилах полиском печати
Мигтить без відблиску сузір'я золоте.

Лежать віки закуті і німі.
І тільки серце стукає в пітьмі.

Похмурий маг зідхає і встає,—
Квадрати біцепсів напнув, нап'яв сталеві жили,
Тризубом кайла розмахнув і з усієї сили
В тисячоліття
Б'є!
І громи лун. І іскр метеорити
Зі свистом бризкають. І порох шелестить,
Паде до ніг.
Встають зі сну світи.
І хтось гука з доби палеоліту.

Скалки епох, шматки мільйоноліть,
Огонь і кров вклякнули ниць під ноги,
І капле піт на них, щоби могли ожить,
Щоби могли цвісти, щоби могли дзвеніть,
Надхнені духом генія людського.

Щоби з'єднать часи, щоб збудувать мости,
Щоби переступити смерті чорний кратер
І вічно в перевтіленнях цвісти,—
Прийшов сюди він, сірий і простий,
В квадратах біцепсів відважний реформатор.

У вічній зміні руху і матерій
Підніс тризуб і, мов жезлом, махнув,
І іскру серця в вічність увімкнув,
І зрушив з місця кров земних артерій.

Нехай гримлять громи. Хай плинуть кораблі.
Хай свищуть поїзди. Нехай цвітуть пустелі.
Нехай летить експрес уздовж всії Землі.
Хай крила мерехтять на зоряному тлі.
Нехай летить до милої, як хмарка в синій млі,
Творець і Друг — той мрійник Боттічеллі!

Хай у віки росте! Хай любить і цвіте!
І хай запише те
смішний той Боттічеллі!
1929

ТРІУМФ

Романтики!
Друзі!!
Велет и!!!
Черкнули ми сонця киркою!..

Над нами холонуть чужі світи...
Під нами — безодня рокованості...
Дзвеніть! Не втрачайте ж мужності
Над страшною, над космічною діркою!
Ми в крицю оправили серце своє.
В бетон і в залізо — свої п'ястуки! —
Піднесли в зеніт!
Вони всюди є—
І піт наш, і думи, і наші м'язки,—
Нехай так стоять віки!
Пливтимуть світи мимо серця твого...
Густиме над брилами соняшний го н г,—
То вдарив у нього киркою ТИ —
Романтику простоти!

Записаний всіми в "раби малі".
Єдиний з усіх на землі.

1929
НАД ХРАМОМ

Храм залітає шпилями в зеніт і гримить.
Там наше серце б'ється і в небо ораторить.
Акумулятори сонця Ми! І сміху акумулятори!

Вибрали ми між "згоріти" і "вигнити",
Вдар же мозолем у гонг, найбільший Естете!

Мечеться, умліває гниль на хвості мети
Між Конфуцієм і Магометом.

Вдар мозолем. Вдар!.. Вдар!..
Сипони сміх золотистим гравієм.
Царство наше — не годен обнять жаден цар.
Сила наша — незчислена й вічна, як пісок Аравії.

Стліють "посланці богів" (все обертається в прах),
Стліємо й ми — і порох наш поруч лежатиме,
Тільки ж найдовше той залишиться в віках,
Хто, як Помпея, з-під них виринатиме —

Серцем своїм, втіленим в творів дива,
Мозком, оправленим в мармур і брили гранітові...
Ми оживатимем там, де зітруться слова.
Навіть з череп'я відтворить нас сила нова,
І, перевтілені, знову і знову ми з'явимось світові.

Стій же над прірвою! Мужньо спинайся грудьми!
Серця тримай смолоскип —
слухай, як камінь ораторить!
Акумулятори сонця ми
І вічності акумулятори

ВЕЧОРИ

I

Рожеві вечори — час тихого смеркання,
Пора роздуми над безоднею ночей,
Глибокий світ притомлених очей,
В диму махорки усмішка прощання.

Настане мить — і в море тишини
Пірне вселюдський лемент і клопоти.
І завихрять світи... Тоді, брудний від поту,
Ходою тихою приходить Він к мені —

Моєї юности навчитель і товариш,
Як камінь, мовчазний і тихий, як трава,
І, в люльці палячи несказані слова,
Дивитиметься десь на блиск Волосожару.

Сидітиме, як друг, як брат і як отець,
Плечем плеча торкнувшись, мов підпори;
В мовчанні витре піт і витрусить опорок,
Та не покличе й слова з двох сердець.
Пливтиме вічність в віхолі сузір —
Найбільший твір найбільшого Растреллі.
Пливтиме дим й стинатиметься зір
Над таємницею Великої Пустелі.

Які ще книжники?.. Й які ще богослови?
Який Талмуд?.. І пощо звук пустий?
Привіт Тобі, мовчальнику простий,
Що ще й не роджене спалив у люльці слово.

Мовчи і думай. Дихай і кури.

О вечори, глибокі вечори.

Розрада зустрічі і усмішка прощання.
Рожеві вечори — час тихого смеркання.

II

Рожеві вечори — час тихого смеркання...
Відіб'ють мрійно зорю мулярі.
Останній згасне звук по тій зорі.
І геній творчости зійде, як у нірвану,
В блакитний сон...
Тоді, у тій порі
Заб'ють умовні гасла дзиґарі,
І оживають марива, немов сильвети на екрані:

...По ринвах вулиць,
по долонях площ,
По лабіринтах зал, кімнат і коридорів —
Елегія парфум...
Атракціон уборів...
Чад поту
і дотепів дощ...

Межи колон, і статуй, і дріад,
Між фресок геніальних. дивних колонад,
Над духом Генія, що знітився, як зеро,—
Заб'є каскадом горда Суєта,
Завіхолить над всім царівна та —

Всевладна, всенехтуюча гетера...
Й, немов перед отрутою, геть зайвий тут тепера,
Дух генія замкнув свої уста.

У панцер смутку й гордости закутий,
Принишклий за шедеврами творінь,

Припав коліном перед Зевсом і, мов тінь,
Стоїть,
всіма гордуючи, всіма забутий.

Безглузді марева вечірньої пори.
О вечори, бентежні вечори.

Жадоба зустрічі. Утіха розставання.—
Рожеві вечори — час тихого смеркання.

НАД ПІРАМІДАМИ

Над голубими пірамідами гуляє вітер...
Над голубими пірамідами — с о н...
Фата-моргана, фата-моргана
Мигтить і манить, мигтить і квітне.
Сон...
Сон.
Над пісками Єгипту, над сухою Сахарою,
Над німою Сахарою — сонливий газ.
На тирло злізлися вітри отарою,
Вітри потомлені сопуть розпарені
Біля оаз.

Ієрогліфами клиноподібними
Під обрій списана руда скрижаль.
Над пірамідами, від сонця срібними,
Над безподібними — то ж міт, не жаль.

Іржею з'їджені, фата-морганою
Встають пригадані, встають! Встають!
Над колосальною, над бездоганною,
Над чіткогранною спорудою...

Між риштуваннями із рана-раннього
В чаду і гряканні, у грюкоті

Повзуть — згинаються... М'язка останнього,
М'язка найменшого між риштуваннями
Геть рвуть у хаосі і рук, і тіл.

І рвуть у хаосі... А очі "рогом" їм!
А сонце шкварить їх! А вир скрипить!!.
Понад небесною понад дорогою,
Аж понад хмарами!.. Аж очі "рогом" їм!!.—
В сто тисяч стогоном:
"А-ах-х... П и т ь!!!"

Пісками сизими, немов дочка тая,—
(Ясніє усмішка, лиснить вода...)
Та то ж єгиптянка! Та то ж окатая! —
Кохана, матінка, а чи дочка тая —
Стебелькуватая і молода:

Іде — гойдається... Іде несказана
(Маячить мариво і мерехтить)
Туди, де в хаосі мільйоноразовім...
Туди, де згарища... Де піт проказою...
Де серце в казані:
"А-ах-х... п и т ь!!."
Затихли грюкоти.
Затихли стогони.
Пісні і згарища замів самум.

І над халупами, і над чертогами,
І понад юрбами мільйонноногими —
Піски, як хартії безкраїх дум...
Безкраї хартії безкраїх дум...

Фата-морганова фата над мітами.
Іржа і синява. Піски мовчать.
І тільки велетні стоять гранітові,
Стоять монбланища геліонітові
Над пережитими,
немов печать.
Гей, стоять... Гуляє вітер,
Квітне усмішка сузір.
Видно велетнів гранітних
Від Нубії по Каїр.

Ані струс, ні час, ні лихо,—
Не бере ні згар, ні тлінь!..
І стоять вони в утіху
Для майбутніх поколінь.

Там — снага. Там — гордість світу.
Там —
і р а б,
і ф а р а о н...

Над голубими пірамідами гуляє вітер.
Над голубими пірамідами — сон.
Сон.
1928

З КІНЦЕВОГО РОЗДІЛУ

Догорів в і н полум'ям тихим і ясним,
Догорів, як сади зацвіли в дев'яностий раз, —
Зійшов з кону... І не пізно й не вчасно,—
Саме тоді, коли вогнище згасло,—
Зійшов, сказавши — "пора".

Прифуганив до клепки рештку сили.
Настукав останній обруч, як шов.
Взяв серце своє обіруч —
й одійшов,
Прибравшись в сорочку білу.

Чоло мармурове...
Стружки...
Тишина...
На варті почесній — киянка й весна.

На варті почесній над печаттю руки —
Спокій безмежний-безмежний такий...

Летіли ключами весь день журавлі,—
Курликали день весь в ясній глибині.

І гордість на шерхлих губах тремтить:
Шаг у руках! А за ним — а цить! —
Сміх
і замурзані діти.
Хліба окраєць... Вода... Агей,—
Чи йому ж не радіти з того? —
Будуть вони, як і він, людей
Проводжати в далеку дорогу.—
В дорогу далеку —
назад —
в поворіт —
В дорогу ясну, д о д о м у...

На родючій землі та і буйний цвіт!
Гей, і буйний цвіт — то гостям привіт
І прощай
В чебреці золотому.

1929